

Maisemanhoidon ABC – Vinkkejä yhdistystoimijoille

Tekijät: Maarit Satomaa ja Tuula Kokko/ ProAgria Pohjois-Suomi/ Oulun Maa- ja kotitalousnaiset, 2024

Tämä opas on laadittu ProAgria Pohjois-Suomen/ Oulun Maa- ja kotitalousnaisten hallinnoimassa Kylien maisemahelmet-hankkeessa. Oppaan tarkoitus on antaa vinkkejä kylätoimijoille maiseman- ja luonnonhoidon rahoituksia haettaessa.

Sisällys

Kannattavaa maisemanhoitoa	3
Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus.....	4
Inventoidut perinnebiotoopit.....	5
Tuen hakeminen.....	6
Valtuutus viljelijätukiasioihin.....	9
Lohkojen perustaminen ja kasvikoodit	9
Hoitosuunnitelma.....	10
Kustannuslaskelma.....	11
Vuokrasopimus	11
Muut rahoitusmahdollisuudet	12
Luonnonsuojelulain tuki perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon (Helmi)	12
Kunta- ja Järjestö-Helmi (tämän hetken tiedon mukaan ei avaudu 2025).....	13
Maisemanhoitoyrittäjyys – mitä se on.....	14
Esimerkkejä urakointihinnoista	16
Yhteistyö	16
Linkejä ja lisävinkkejä	17

Kannattavaa maisemanhoitoa

Erilaiset niityt, pientareet, vesienhoidolliset alat, reunavyöhykkeet sekä ilmasto, maisemaa ja luontoa hoitavat pellonkäyttömahdollisuudet ovat näkyvä ja pinta-alallisesti merkittävä osa kylämaisemaa. Kyläteiden pientareiden, reuna-alueiden, niittymäisten alojen ja pihapiirien hoidolla sekä laiduntamisjärjestelyillä voidaan vaikuttaa koko kylämaiseman ja luonnon hoitoon.

Maataloudella on merkittävä vaikutus alueen kulttuurimaisemaan. Maaseutuympäristön voimakas muutos viime vuosikymmeninä on kuitenkin johtanut maiseman muuttumiseen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen. On tärkeää löytää keinoja vaalia arvokkaita ympäristöjä osana elinvoimaista maaseutua. Kylillä toimivat yhdistykset ovat ottaneet vastuuta näiden pienimuotoisten, mutta maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden kohteiden hoidosta. Osa kohteista hoidetaan ilman korvauksia, talkootyönä. Hoidon jatkuvuuden kannalta on kuitenkin tärkeää löytää sitoutuneita hoitajia. Kohteiden hoidon pitkäjänteisyyttä ja mielekkyyttä lisäävät erilaiset rahoitusmahdollisuudet. Hoidon rahoituksen avulla työ voidaan tilata esimerkiksi maisemanhoitoyrittäjältä tai kohteen hoitoon tarvittavat laiduneläimet voidaan vuokrata eläintilalta.

Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden kohteiden hoito on suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä. Hoitotyötä tehdään yhteistyössä eri tahojen kanssa. Yleisin hoitotoimenpide on laidunnus, mutta myös niittokohteita on haettu sopimusten piiriin. Sujuva luonnon monimuotoisuuden edistäminen vaatii etukäteissuunnittelua, sopimista ja tiedottamista. Kohteiden hoidon toteutus perustuu aina kohteen luontoarvoihin ja rahoitusehtojen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Päähoitomuoto niityillä on laidunnus CAP 27 -ympäristösopimusten turvin.

Tämä opas on laadittu ProAgria Pohjois-Suomen/ Oulun Maa- ja kotitalousnaisten hallinnoimassa Kylien maisemahelmet-hankkeessa. Oppaan tarkoitus on antaa vinkkejä kylätoimijoille maiseman- ja luonnonhoidon rahoituksia haettaessa.

Kuva 1. Maataloudella on merkittävä vaikutus alueen kulttuurimaisemaan

Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus

Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus edistää luonnon monimuotoisuutta ja maiseman hoitoa. Sopimus on 5-vuotinen ympäristösopimus. Sopimuksen avulla säilytetään tai edistetään sopimusalueen tavanomaista arvokkaampia luonto- tai maisema-arvoja. Sopimus kohdistuu kasvi- ja eläinlajien säilymisen ja lisääntymisen sekä viljelymaiseman kannalta tärkeisiin alueisiin tai kohteisiin. Sopimuksen vähimmäispinta-ala on 0,3 hehtaaria. Korvausta voidaan maksaa kasvulohkosta, jos sen pinta-ala on vähintään 0,05 hehtaaria.

Korvaus koostuu vuosittaisesta hoitokorvauksesta sekä tarvittaessa erillisestä aitaamis- tai raivaamiskorvauksesta. Vuosittainen hoitokorvaus on 460 eur/ha. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla perinnebiotooppikohteilla korvaus on 610 eur/ha. Aitaamistoimenpiteestä maksetaan 1500 €/ha, kunnostusraivaustoimenpiteestä 450 €/ha ja petoaitaustoimenpiteestä 2400 €/ha.

Sopimus voidaan tehdä laiduntamalla tai niittämällä hoidettavasta

- inventoidusta perinnebiotoopista
- muusta luonnonlaitumesta, luontoarvoiltaan monimuotoisesta tai maisemaltaan merkittävästä peltojen reuna-alueesta, pellon ja tien tai pellon ja vesistön välisestä reuna-alueesta
- peltoalueiden metsäsaarekkeesta
- maatalousympäristön uhanalaisen lajiston säilymistä edistävästä kohteesta
- maatalousympäristön muinaismuistokohteesta
- pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvästä maaseudun kulttuuriperinnön hoitokohteesta.

Rahoitushaku avautuu yleensä keväisin ja ajoittuu samaan ajankohtaan maatalouden muiden tukien kanssa päättyen usein kesäkuun puolivälissä. Päätöksen kohteen rahoituksesta tekee paikallinen ELY-keskus. Sopimukseen haetuille lohkoille tehdään ELY-keskuksen toimesta hallinnollinen tarkastuskäynti eli maastokatselmointi. Maastokatselmointi tehdään viimeistään sopimuksen toisen vuoden aikana. Maastokatselmoinnista tulee hakijalla kuulemispöytäkirja, johon kannattaa tutustua huolellisesti. Kuulemiseen voi tehdä tarpeen mukaan vastineen.

Kuva 2. Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimusta voidaan hakea esimerkiksi joenvarsiniittyjen laidunnukseen.

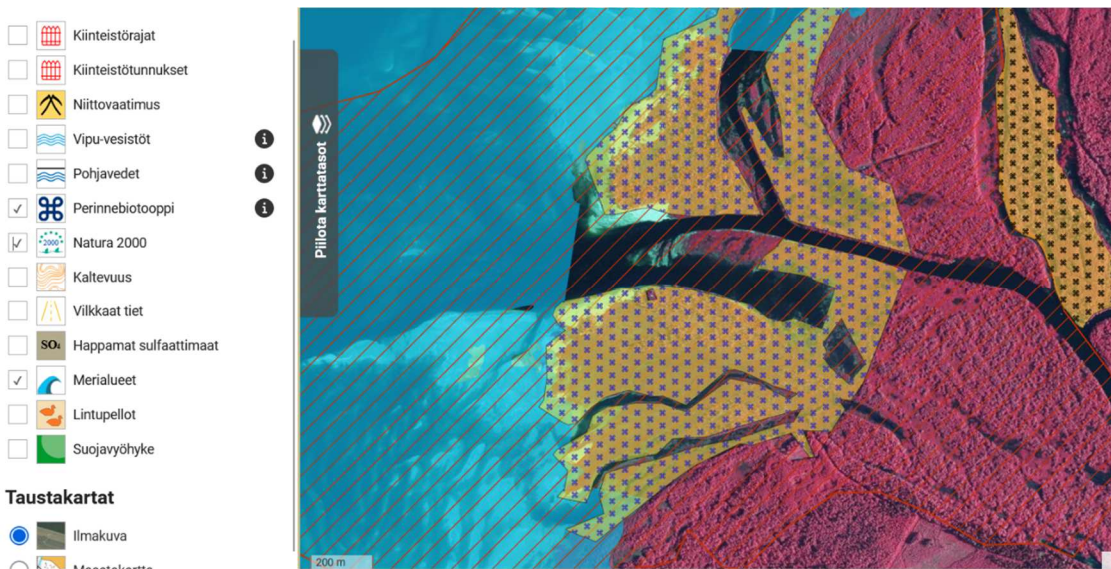
Inventoidut perinnebiotoopit

Suomen perinnebiotoopit on inventoitu uudestaan vuosina 2016–2022. Edellinen ja samalla ensimmäinen kattava inventointi tehtiin 1990-luvulla.

Perinnebiotoopit on luokiteltu valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaisiin perinnebiotooppeihin.

Uusimman inventoinnin yhteydessä perinnebiotooppien pinta-ala kasvoi 18 640 hehtaarista 44 999 hehtaariin. Kasvu selittäänee se, että uudessa inventoinnissa kohteita on tarkasteltu ekologisina kokonaisuuksina. Heikommat osa-alueet voidaan tarkoituksenmukaisella ja pitkäjänteisellä hoidolla sekä kunnostustoimilla saada kehittymään arvokkaampaan inventointiluokkaan. Lisäksi kohteet voivat kytkeytyä paremmin ekologiaan kokonaisuuksiin.

Voit valita ympäristösopimusta hakiessa arvokkaan perinnebiotoopin, jos lohko löytyy Vipu-palvelun karttatasolta perinnebiotooppi ja loholla näkyy sininen kuvio (Hannunvaakuna) keltaisella pohjalla. Jos tiedät, että lohko on valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas, eikä sitä löydy karttatasolta, liitä hakemukseen ELY-keskukselta tai Metsähallitukselta pyydetty lausunto. Paikallisesti arvokkaan perinnebiotoopin (tukitaso 460€/ha) kohdalla kuvio on musta.

Kuva 3. Vipu-palvelun kautta selviää, onko perinnebiotooppi inventoitu valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaaksi.

Tuen hakeminen

Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimusta voi hakea viljelijä tai rekisteröity yhdistys. Sopimuksen hakemiseen tarvitaan tilatunnus. Tilatunnuksen voi hakea oman alueen maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen maaseutuasiamieheltä lomakkeella 456.

Uuden maatilan tiedot ja valtuutus viljelijätukiasiointiin

<https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/asiointipalvelut/lomakkeet/456.pdf>

Täältä löydät lisätietoa valtuuttamiseen liittyen:

<https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/oppaat/vipu/valtuuttaminen-vipu-palvelussa/vipu-ohje-valtuuttaminen-vipu-palvelussa/>

Ensisijainen viljelijä, jolle annetaan asiointioikeudet, voi hakea ympäristösopimusta Vipu-palvelussa. Lisäksi hän voi muuttaa maatilan tietoja ja muiden osallisten tietoja, vastaanottaa maataloushallinnon viestejä Vipu-palveluun ja vastata niihin. Tämän lisäksi ensisijainen viljelijä voi valtuuttaa Vipu-palvelussa muita henkilöitä (esimerkiksi neuvojan tekemään puolestaan hakemuksen).

Sopimusta ja sen maksua haetaan sähköisesti Vipu-palvelussa peltotukien haun yhteydessä.

Huom! Sopimukseen liittyvää maksua on haettava vuosittain ennen tukihaun päättymistä.

Hakemuksen lisäksi tuenhakijan on palautettava sopimuksessa määritellyt pakolliset liitteet:

- Suunnitelma karttaliitteineen
- Vuokrasopimus, joka on voimassa koko sopimusajan
- Jäljennös kokouspöytäkirjasta, jossa on päätetty sopimuksen hakemisesta, jos tuenhakija on yhdistys

Kuva 4. Tukihaku etenee, kun täytät kuvassa näkyvät vihreät laatikot kohta kohdalta.

Aitaus- ja petoaitaustoimenpiteen sekä kunnostusraivaustoimenpiteen maksua haetaan Vipu-palvelussa lohkotiedot välilehdellä. Ilmoita lohkolle Maatalousluonnon ja maisemanhoitosopimukseen hyväksyttävä kasvi (Ympäristösopimusala pysyvä nurmi tai Ympäristösopimusala puustoinen tai muu ala). Pysyvälle nurmelle on tarkat kriteerit, kannattaa tarkistaa, täyttääkö ala näitä ehtoja. Pysyvälle nurmelle maksettavat tietyt ympäristökorvauksen lisätuet koskevat vain viljelijöitä ja heillä käytettävissä olevia tukioikeuksia. Valitse sen jälkeen kasvulohkolle toimenpide, jonka toteutat nyt hakuvuonna. Ilmoita myös Aitaus- ja petoaitaustoimenpiteeseen metrimäärä, kuinka paljon rakennat lohkolle aitaa.

A 1,73 ha

Kasvi *

Ympäristösopimusala, puustoinen tai muu ala

Luomun vaihe *

1. vuoden siirtymävaiheessa

Ympäristökorvauksen toimenpiteet

Aitaus-toimenpide

Kunnostusraivaus-toimenpide

Petoaitaus-toimenpide

Ilmoita ko. kasvulohkolle tarvittavan aidan pituus metreinä.

Aidan pituus *

m

Pakollinen kenttä: *

Peruuta Tallenna

Kuva 5. Aitaus- ja petoaitaustoimenpiteen sekä kunnostusraivaustoimenpiteen maksua haetaan Vipupalvelussa lohkotiedot välilehdellä.

Muista lopuksi lähettää tukihakemus käsiteltäväksi. Lähetä käsiteltäväksi -painike aktivoituu, kun lisää sähköpostiosoitteen sille varattuun kenttään. Pystyt tukihaun aikana myös peruuttamaan lähetyksen, jos huomaat vielä muutostarpeita. Muista lähettää hakemus uudelleen käsiteltäväksi.

Täyttöohjeet Tulosta yhteenveto Tallenna

Lohkotiedot Hakijan tiedot Haettavat tuet Lohkotietojen yhteenveto Maatilan tiedot Vipuneuvoja Yhteenveto ja lähetykset

Lähetys käsiteltäväksi

HUOMI! Lähettämällä hakemuksen vahvistat, että olet käynyt hakemuksen tiedot ja yhteenvedot huolellisesti läpi.

Peruuta lähetykset Lähetä käsiteltäväksi

Lähetysten lisätiedot

Sähköpostiosoitteet lähetyksen vahvistusviestille *

etunimi.sukunimi@sahkoposti.fi

+ Lisää uusi sähköpostiosoite

Lisätiedot

Täydennä

0 / 4000

Varmista ennen lähettämistä että olet rastittanut kaikki tuet, joita haet.

Vakuutan tässä hakemuksessa antamani tiedot oikeiksi. Samalla ilmoitan saaneeni tietooni hakemuksessa hakemiini tukien myöntämisen edellytykset ja virheellisistä tiedoista aiheutuvat tukien menetykset. Olen tietoinen siitä, että toimivaltainen viranomainen voi suorittaa tilallani tarkastuksen ennalta ilmoittamatta.

Huomautukset

Ei huomautuksia

Haettavat tuet

Kaikki tukialueet (AB - C4)

- ✓ Perustulotuki
- ✓ Uudelleenjakotuki
- ✓ Nuorten viljelijöiden tulotuki
- ✓ Ekojärjestelmätuki
- ✓ Luonnonhaittakorvaus
- ✓ Ympäristökorvaus - Ympäristösitoumus

C-alueen tuet

- ✓ Nuorten viljelijöiden tuki

Peltotukien hakua varten tehdyt rajakorjaukset

Kuva 6. Muista lähettää tukihakemus Vipu-palvelussa käsiteltäväksi ennen tukihaun päättymistä.

Voit tehdä muutoksia palauttamaasi peltotukien hakemukseen 20.6.– 2.10. välisenä aikana, jos huomaat, että et pysty tekemään niitä toimenpiteitä, joita olet hakemuksella ilmoittanut sitoutuvasi tekemään tai huomaat tukihaun jälkeen, että olet tehnyt virheen hakemuksen täyttämässä. Ympäristösopimukseen liittyviä muutoksia ovat esimerkiksi aitaustoimenpiteen tai kunnostusraivaustoimenpiteen hakeminen. Huomioi, että kannattaa olla hetimiten paikalliseen ELY-keskukseen yhteydessä, jos kohteen hoitoon on tulossa muutosta.

Päiset muuttamaan peltotukihakemusta Vipu-palvelussa Peltotukien haku -linkistä.

Valtuutus viljelijätukiasioihin

Ensisijainen viljelijä, jolle annetaan asiointioikeudet, voi hakea viljelijätukia Vipu-palvelussa. Lisäksi hän voi muuttaa maatilán tietoja ja muiden osallisten tietoja, vastaanottaa maataloushallinnon viestejä Vipu-palveluun ja vastata niihin. Tämän lisäksi ensisijainen viljelijä voi valtuuttaa Vipu-palvelussa muita henkilöitä (esimerkiksi neuvojan) tekemään puolestaan hakemuksen.

Vipussa on määritelty erilaisia käyttöoikeuksia:

Asiointioikeus: Tällä oikeudella voit hakea tukia, ilmoittaa tietoja Vipu-palvelussa sekä käyttää kaikkia Vipu-mobiilin toimintoja. Maatilán ensisijainen viljelijä, jolla on asiointioikeus, voi valtuuttaa muita henkilöitä sekä muokata tai poistaa olemassa olevia valtuutuksia Vipu-palvelussa.

Vipu-mobiilin oikeus: Tällä oikeudella voit selata lohkotietoja, vastata selvityspyyntöihin ja ottaa vapaakuvia Vipu-mobiilissa. Tällä oikeudella et näe tilán maksu- tai valvontatietoja Vipu-mobiilissa.

Selausoikeus: Tällä oikeudella voit selata maatilán tietoja Vipu-palvelussa. Esimerkiksi maatilán omistajalla on aina vähintään selausoikeudet Vipu-palveluun.

Lohkojen perustaminen ja kasvikoodit

Uudet lohkot voi perustaa Vipu-palvelussa ja hakea niille lohkotunnuksen oman alueen maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen maaseutuasiainmieleltä. Lohkot voi myös kirjata hakemukseen U1, U2, U3 jne.

Huom! Et voi piirtää Vipu-palvelussa uutta peruslohkoa ilman että hallinnassasi on vähintään yksi peruslohko. Käytännössä uuden lohkon perustamiseen pääsee niin, että paikallistaa jonkin peruslohkon kartalta ja liittää lohkon hetkellisesti hakijatahon hallintaan. Näin saa kartan aktivoitua ja piirrettyä uuden lohkon U-lohkona. Kun U-lohko on perustettu, poistetaan väliaikaisesti hallintaan otettu lohkotunnusellinen lohko pois hallinnasta.

Jos hoidettavalla kohteella on jo lohkotunnus, voit hakea sen hallintaan Vipu-palvelussa.

Sopimus voidaan tehdä alalle, joka on **maankäyttölajiltaan** luonnonlaidun ja niittyä, metsämaata tai muuta alaa. Jos ala on luonnonlaidun ja niittyä, puita voi olla enintään 50 puuta/ha. Jos ala on metsämaata tai muuta alaa, puita voi olla enemmän kuin 50 puuta/ha.

Jos sopimukseen haettava peruslohko täyttää pysyvän nurmen vaatimuksen ja on maankäyttölajiltaan luonnonlaidun ja niittyä, se ilmoitetaan **kasvina ”ympäristösopimusala pysyvä nurmi”**.

Jos ala ei täytä enää pysyvän nurmen vaatimusta, ja on maankäyttölajiltaan muuta alaa tai metsämaata, se ilmoitetaan **kasvina ”ympäristösopimusala puustoinen tai muu ala”**.

Huomio, että erityyppisille alueille muodostetaan omat peruslohkot.

Peruslohkolla voi olla useampi kasvulohko. Useimmilla Maatalousluonnon ja maisemanhoitosopimuksen peruslohkoilla on vain yksi kasvulohko. Ainoastaan siinä tapauksessa, että lohkolle haetaan yksivuotista kunnostusraivaustukea, erotetaan kunnostettava alue omaksi kasvulohkokseen.

Hoitosuunnitelma

Luontoarvojen säilymiseen hoitokohteilla liittyy erilaisia tekijöitä, joita tulee tarkastella suunnitteluvaiheessa ja toteutuksen yhteydessä vuosittain sekä pidemmällä aikavälillä. Näitä tekijöitä ovat laidunkauden aloitus, sopiva laidunpaine, laidunalueen lohkottaminen, puuston ja pensaikon poisto ja poiston ajankohta ja täydennysniitot. Tavoitteena on aina hoitotoimien avulla köyhdyttää aluetta kasvillisuuden poistolla (niitto, laidunnus, raivaukset) ja kasvattaa luonnon monimuotoisuutta.

Laidunnusta suunnitellessa kannattaa huomioida myös muut alueiden käyttäjät kuten lintuharrastajat, mökkiläiset, metsästäjät ja kalastajat.

Kohteiden peruskunnostus ja hoito perustuu aina hoitosuunnitelmaan.

Hoitosuunnitelma on sopimustahojen yhdessä hyväksymä asiakirja, jossa määritellään seuraavat asiat:

- Suunnittelun hankkeen ja suunnittelun hoidon yleiskuvaus ja tavoitteet, joiden perusteella voidaan arvioida alueen luonto- ja maisema-arvoja. Kuvataan alueen luontotyytit, jotain vanhasta maankäytöstä, mihin hoidolla pyritään. Selvitä sijaitseeko alue valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Vesistökuunnostajan karttapalvelusta -> [VESISTÖKUNNOSTAJAN KARTTAPALVELU](#) löydät esimerkiksi Natura-alueiden rajat ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.
- Suunnitelmaan on hyvä kuvailla kohteen sijaintia, alueen kasvilajistoa, maanmuotoja, ja liittää kuvia eri ilmansuuntiin sekä kuvia lajistosta.
- Alueen aiempi käyttö perinteisessä maa- tai porotaloudessa. Pohdittavaksi tulee, onko alue ollut niittoniittynä vai laidunalueena. Mitkä eläimet alueella on laiduntaneet ja millainen on alueen laidunhistoria. Koska alueen käyttö on päätynyt. Onko kohteella ollut tai vielä näkyvissä rakenteita ja mikä niiden käyttötarkoitus on ollut. Liittyykö kohteen historiaan jotain muuta mielenkiintoista, joka voisi olla mainitsemisen arvoista?
- Hoitoalue jaetaan lohkoihin. Tällä tarkoitetaan sitä, että tietyn kasvutyyppin alueet rajataan omiksi lohkoiksi, esim. niityllä sijaitseva metsäinen saareke on oma lohkonsa ja niitty oma lohkonsa. Hoitotoimet suunnitellaan lohkoittain.
- Hoitosuunnitelmaan eritellään perustamistoimenpiteet eli hoitokauden alussa pääasiassa kertaalleen toteutettavat työt, kuten peruskunnostusraivaus ja aidanteko. Erikseen kirjataan vuosittain toteutettavat työt, kuten laidunnus tai niitto. Lisäksi kerrotaan muut toimenpiteet ja niiden toteutusaikataulu vuosittain.
- Suunnitelmaan selostetaan, mitä hoidolla tavoitellaan. Oikeanlainen hoito yleensä edistää näitä tavoitteita, voi kuvata mitkä luontotyytit ja lajit hyötyvät hoidosta.
- Mikäli kohde sijaitsee sellaisella paikalla, jossa on petoeläinten kulkureitti (huomioi myös metsästyskoirat), kannattaa hoitotoimet suunnitella tämä asia huomioiden. Jos alueelle viedään eläimiä, hoitosuunnitelmaan kirjataan selvitys siitä, millaisilla ennakoivilla toimilla suurepetouhkaa pyritään vähentämään.

Neuvontakorvausta suunnitelman tekoon voi hakea tilatunnuksen omaava maatala tai rekisteröitynyt yhdistys hoitokohteiden selvittelyyn ja hoitosuunnitelman laatimiseen. Se on EU:n maaseuturahaston kautta tuettua maatalojen neuvontaa. Voit valita neuvojarekisteristä kunnan, neuvontaosion tai asiasanan mukaan sopivan neuvojan.

Neuvojarekisteri löytyy sivulta: <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/maatalojen-neuvonta/> .

Neuvontaa on mahdollista käyttää myös sopimuskauden aikana esille tulleisiin tarpeisiin, kuten hoitotavoitteiden saavuttamiseen liittyviin arvioihin tai hoitotoimenpiteiden tarkentamiseen.

Tietoa hoitosuunnitelmasta: <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/peltotuet/maatalousluonnon-ja-maiseman-hoitosopimus/sopimusehdot-maatalousluonnon-monimuotoisuuden-ja-maiseman-hoito/sopimusehdot-maatalousluonnon-monimuotoisuuden-ja-maiseman-hoito-2024/#id-7-hoitosuunnitelma>

Kustannuslaskelma

Selvitä työn taloudellinen kannattavuus. Kannattavuuteen vaikuttavat esimerkiksi laidunalueen sijainti tilakeskuksesta, peruskunnostustoimenpiteiden tarve ja oman konekannan käyttömahdollisuudet kunnostus- ja hoitotoimenpiteissä. Kohteella tehtäviin hoitotoimiin voi olla tarpeen hankkia tekijä ostopalveluna. Niitto- ja raivaustyö voi vaatia hoitokohteilla erityiskalustoa.

Maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden kohteiden hoidossa on varauduttava myös vuosien välisiin eroihin hoitokäytännöissä. Näitä eroja voi aiheuttaa lämpösumma, sateisuus ja laiduneläinten saanti.

Selvitä milloin sopimukseen tehdään päätökset ja millainen on tukien maksuaikataulu. Usein rahoitus tulee jälkikäteen, joten hoitajan on varauduttava maksamaan kustannukset ensin itse.

Vuokrasopimus

Aloita vuokrasopimukseen liittyvät neuvottelut hyvissä ajoin. Hoitokohteilla on yleensä useita maanomistajia. Alueen hallinnoijia voivat olla valtio, jakokunnat, osakaskunnat ja yksittäiset maanomistajat. Jakokuntien kokousaikataulut voivat vaikuttaa vuokrasopimuksen laatimiseen. Maanomistajatietoja voit selvittää Maanmittauslaitokselta. Myös paikalliset tietävät usein maa-alueiden omistajat.

Vuokrasopimukseen kannattaa kirjata esimerkiksi laidunkauden pituuteen liittyvät käytännöt, kuka huolehtii puuston poistosta ja kuka ottaa hyödynnettävän puuaineksen. Myös sopimuskauden päättymiseen jälkeen tehtävät toimet, kuten vanhan aitamateriaalin poistaminen kannattaa kirjata sopimukseen.

Kohteisiin, joihin haetaan rahoitusta, on vuokrasopimus oltava hakijan hallinnassa koko sopimuskauden ajan. Jos alue on vuokrattu, rahoitushakemukseen on liitettävä jäljennös vuokrasopimuksesta tai muusta sopimuksesta.

Sivustolla www.laidunpankki.fi -> Tietopankki -> Sopimusmallit löytyy valmis sopimus pohja luonnonlaitumien vuokraamisesta.

Muut rahoitusmahdollisuudet

Yhdistystoimijoiden on mahdollista hakea myös muita rahoituksia maiseman- ja luonnonhoidon kohteiden kunnostukseen ja hoitoon. Kohteiden pitkäjänteisempää hoitoa voidaan hakea rahoitukseen ympäristösopimuksen kautta. Myös muiden rahoituslähteiden osalta vaaditaan hankesuunnitelma ja kustannuslaskelma työn toteuttamiseen liittyen.

Luonnonsuojelulain tuki perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon (Helmi)

Mikäli kohde on luontoarvoiltaan erityisen arvokas, on sen kunnostukseen mahdollista saada luonnonsuojelulain mukaista tukea, eli niin sanottua Helmi-tukea. Helmi-tuella korvataan kertaluontoisia peruskunnostuksia, kuten laitumen aitaaminen ja kunnostusraivaukset. Helmi-tuki maksetaan ”avaimet käteen” -periaatteen mukaisesti kunnostukseen tarvittavana tavarana tai palveluna. Helmi-tuen tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen edistäminen sekä ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen.

Aloite kohteen kunnostukseen voi tulla eri tahoilta: ELY-keskukselta, maanomistajalta, laidunryttäjältä tai vaikka alueen hoidosta kiinnostuneelta yhdistykseltä. Ennen tuen myöntämistä ELY-keskus arvioi kohteen laji- ja luontotyyppiarvot. Mikäli kohde nähdään luonnon monimuotoisuuden kannalta riittävän arvokkaaksi ja mikäli kohteen jatkohoidosta esimerkiksi ympäristösopimuksen kautta on riittävä varmuus, voidaan sille hakea Helmi-tukea. ELY-keskus määrittelee kohteelle tarvittavat hoitotoimenpiteet ja niiden kustannukset sekä hankkii hoitoon tarvittavat tavarat tai palvelun. Maanomistaja on mukana toimenpiteiden suunnittelussa ja Helmi-tuen haussa koko prosessin ajan. Helmi-tukea ei voi saada kohteille, joille myönnetään muuta tukea, esimerkiksi EU:n maataloustukea ympäristösopimuksen kautta.

Helmi-tuki perustuu Ympäristöministeriön ja Maa- ja metsätalousministeriön yhdessä rahoittamaan ja hallinnoimaan Helmi-elinympäristöohjelmaan.

Luonnonsuojelulain tuen jälkeen alueen jatkohoito voidaan rahoittaa ympäristösopimuksella.

Kuva 7. Kuvassa oleva kohde kunnostettiin luonnonsuojelulain tuella ELY-keskuksen toimesta. Kuvan ottamisen aikaan kohteelle ei ollut vielä tehty kunnostustoimenpiteitä.

Kunta- ja Järjestö-Helmi (tämän hetken tiedon mukaan ei avaudu 2025)

Kunta- ja Järjestö-Helmen kautta rahoitetuilla toimilla pyritään parantamaan elinympäristöjen tilaa ja siten tukemaan luonnon monimuotoisuutta Helmi-ohjelman tavoitteiden mukaisesti

Avustettavien hankkeiden tulee tähdätä konkreettisiin ennallistamis-, kunnostus ja hoitotoimiin. Kartoituksia, suunnitelmia ja lupaprosesseja voidaan sisällyttää hankkeisiin silloin, kun myös konkreettiset kunnostus- tai hoitotoimet tehdään saman hankkeen aikana tai niihin on muu rahoitus ja osoitettavissa oleva aikataulu. Hoitotoimiin tulee olla maanomistajan suostumus hakemusta jätettäessä.

Avustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan ja arviointiin hankkeiden odotetusta vaikuttavuudesta luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseksi. Avustusta myönnetään enintään 80 % hankkeen toteutuneista hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. Erityisistä syistä avustusta voidaan myöntää enintään 95 %. Perusteluita korkeammalle avustusprosentille ovat esimerkiksi merkittävä määrä vapaaehtoistyötä tai merkittävä luontoarvo, jossa esiintyy kiireellistä hoitoa vaativa uhanalainen lajisto. Vapaaehtoistyön arvoa ei voi sisällyttää hyväksyttäviin kustannuksiin.

Avustettavien hankkeiden toivotaan myös tuottavan uusia menetelmiä ja toimintamalleja elinympäristöjen hoitoon. Näin ollen tuettaviin hankkeisiin voi sisältyä käytännön hoitotöitä tukevia informaatio-ohjauksen ja viestinnän toimenpiteitä, kuten menetelmien testausta, oppaita tai maastokoulutuksia. Avustuksella ei rahoiteta virkistyskäytön rakenteita tai opastusmateriaaleja lukuun ottamatta tilanteita, jossa suojaavat rakenteet ovat tarpeen uhanalaisen tai erittäin arvokkaan luontotyypin tai lajin suojaamiseksi kulumiselta tai tuhoutumiselta.

Kuva 8. Esimerkiksi kuvan kaltainen hoidon ulkopuolelle jäänyt niitty voisi sopia Kunta- ja Järjestö-Helmen kautta kunnostettavaksi, jatkohoitoon voisi hakea ympäristösopimusta.

Maisemanhoitoyrittäjyys – mitä se on

Maisemanhoitotuet on suunnattu aktiiviviljelijöille ja yhdistyksille, ja niiden saaminen edellyttää aktiiviviljelijän kriteerien täyttymistä. Tarkat vaatimukset löytyvät Ruokaviraston verkkosivuilta.

Aktiiviviljelijän ehto koskee useimpia viljelijätukia, mutta on olemassa joitakin poikkeuksia. Näihin kuuluvat eläinten hyvinvointikorvaus, alkuperäisrotujen kasvattaminen, ympäristösopimukset sekä kansalliset tuet.

Jos tarjoat maisemanhoitotyötä, sinulla on mahdollisuus solmia maisemanhoitosopimus tuen saajan kanssa. On tärkeää perehtyä tukiehtojen sisältöön huolellisesti, jotta voit laatia suunnitelman alueen hoitamisesta – mitä, milloin ja miten työ tulee suorittaa, jotta tukiehdot täyttyvät.

Jos olet jo maatalousyrittäjä, ja lähdet tekemään tarjousta maisemanhoitotyöstä, oletko laskenut koneidesi todellisen käyttötuntihinnan? Maatalouskalenteri tarjoaa ohjeet tuntihinnan laskentaan, ja lisäksi Työtehoseura julkaisee toteutuneita kustannuksia. Hinta-arviossasi on tärkeää huomioida paitsi polttoaine- ja huoltokustannukset, myös yrittäjän pakolliset maksut, kuten MYEL/YEL-vakuutusmaksut, arvonlisävero, ennakkovero, kirjanpitokulut, traktorihallin kulut sekä koneiden vuosihuollot ja poistot. Työtulon tulee kattaa kaikki nämä kulut – ja sen lisäksi on jätävä myös oma palkka.

Kustannusten laskenta

tannuksiin vaikuttavat koneen hankintahinta, käyttö-
neen säilytyksen ja vakuutuksen aiheuttamat menot
iskelmien alkuteksteissä ja riviotsikoissa.

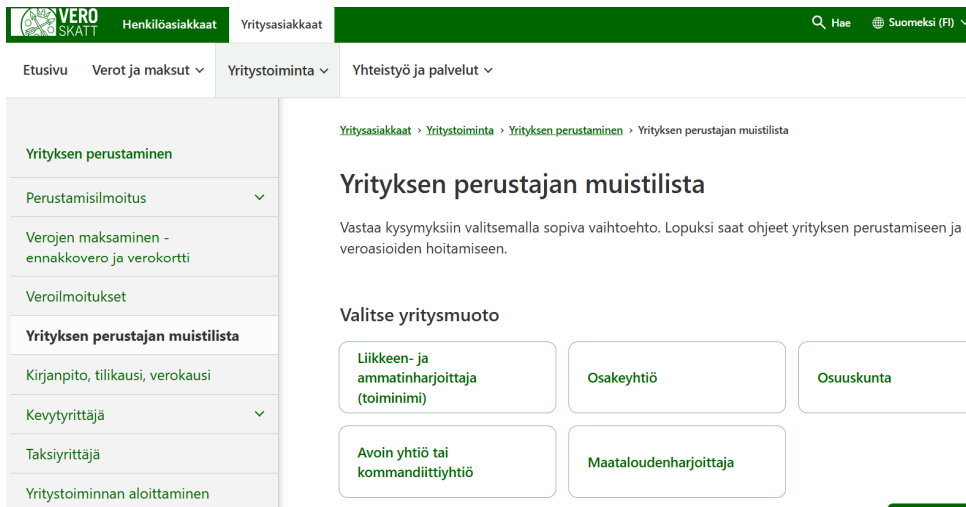
työn kustannuslaskennasta

in 2024 kustannustason mukaan (ilman arvonlisäveroa, ener-
yttöikä on seitsemän vuotta ja käyttömäärä 600 h/v.

		41–60	61–80
	€	54 684	82 708
	€	44 100	66 700
ntahinnasta)	€	18 963	28 681
	€	25 137	38 019
otta)	€/v	3 591	5 431
äinen arvo)	€/v	1 577	2 385
2 €/m ²)	€/v	672	807

Kuva 9. Maatalouskalenterin työkoneen kustannuslaskenta

Jos olet vasta aloittamassa yritystoimintaa, kannattaa tutustua vero.fi-sivuston alkavan yrittäjän oppaaseen ja yritystulki.fi:n ohjeisiin, joista saat tärkeää tietoa hinnoittelun perusteista.

Kuva 10. Täältä löydät yrityksen perustajan muistilistan vero.fi -sivustolta.

Erityisesti seuraavat asiat on syytä ottaa huomioon:

- MYEL/YEL-maksut, sillä yrittäjän on itse huolehdittava kertyvästä eläkkeestä
- Koneiden- ja työn vastuuvakuutukset
- Koneiden poistot, eli kulumista vastaava osuus hankintahinnasta
- Säännölliset huollot ja polttoainekustannukset
- Arvioitu laskutettava tuntimäärä vuodessa – huomioiden sesonkityön rajoitteet ja sen, miten työ sijoittuu muuhun työrytmiin

On myös tärkeää tehdä kaikki sopimukset kirjallisesti. Yritystulkin sivuilta löytyy valmiita sopimus pohjia, joita voi käyttää pohjana ja täydentää kohteen sovitut asiat, mitä tehdään ja milloin työt tulee suorittaa. Tässä on myös hyvä sopia etukäteen vastuut ja korvaukset, jos sopimuksessa ei pysyt. Kirjallisesta sopimuksesta on tarkistettavissa mitä on sovittu ja vältetään mahdollisia väärinymmärryksiä.

Kuva 11. Tutustu Yritystulkin sivulta valmiisiin sopimus pohjiin.

Esimerkkejä urakointihinnoista

Maisemanhoitoyrittäjälle sopivia töitä ovat muun muassa tienvarsien niitto ja tienvarsojien siistiminen, viljelemättömien alueiden hoito tai viljelyyn palauttaminen, niittyjen hoito, pajukkojen raivaus ja muut raivaustyöt, näkymien avaukset sekä ranta-alueiden siivous ja perkaus.

Työkohteen hoitosuunnitelmaan kannattaa tutustua huolellisesti ja käydä paikan päällä ennen tarjouksen laatimista. Maiseman- ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta hoitotoimenpiteet ja niiden tavoitteet ovat usein erilaisia kuin esimerkiksi talousmetsiin tai peltoalueisiin liittyvät hoitotoimet. Maiseman- ja luonnonhoidon kohteilla työmenekki on useimmiten suurempi ja kaluston osalta voi olla tarpeen valita kevyempää konekalustoa.

Työtehoseuran keräämät koneurakoinnin tuntihinnat antavat suuntaa kustannusten laskentaan. Huomioitavaa tosin on se, että aikamenekki voi olla kylämaiseman hoitoon liittyvillä kohteilla suurempi. Tutustu Työtehoseuran keräämiin urakoinnin keskihintoihin:

<https://www.tts.fi/hankkeet/maatalous/koneurakointi-ja-yhteistyö/>

Yhteistyö

Pienialaiset maisemakohteet voivat olla kyläläisille ja kylämaisemalle tärkeitä, mutta ne eivät välttämättä houkuttele ammattimaisia viljelijöitä kohteiden pienen koon, sijainnin tai muiden syiden vuoksi. Näissä tapauksissa kyläyhdistyksen tai muun yhdistystoimijan rooli voi olla keskeinen hoidossa ja rahoituksen haussa. Talkootyön merkitys korostuu erityisesti tällaisilla kohteilla.

Kun kyläläiset suunnittelevat kylämaiseman hoitoon liittyvät työt yhdessä, säästetään sekä aikaa että rahaa. Työ voidaan tilata yhteisesti maisemanhoitoyrittäjältä, jolloin kustannukset ja aikataulut sovitaan yhdessä tilaajien kesken.

Mahdollisuuksia voi olla myös vuokra- tai työsopimusten avulla, jolloin sovitaan kohteiden tai alueiden hoidosta. Esimerkiksi aktiiviviljelijän hallussa olevien riista- tai luonnonhoitopeltojen kylvöön tai maisemassa näkyvien reunavyöhykkeiden tai niittymäisten alueiden hoitoon voisivat osallistua myös yhdistykset, esimerkiksi ostopalveluna, kunhan ehdot ja viljelijän kanssa sovitut asiat täyttyvät.

On myös tärkeää selvittää hoitamattomien alueiden mahdollisuudet ympäristösopimusten piiriin.

Linkejä ja lisävinkkejä

Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus:

<https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/peltotuet/maatalousluonnon-ja-maiseman-hoitosopimus/>

Luonnonsuojelulain tuki perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon – ELY-keskus: <https://www.ely-keskus.fi/luonnonsuojelulain-tuki-perinnebiotooppien-kunnostukseen-ja-hoitoon>

Kunta- ja Järjestö-Helmi: <https://www.ely-keskus.fi/kunta-ja-jarjesto-helmi>

Laidunpankki: <https://www.laidunpankki.fi/>

Vipu-palvelu: <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/vipu/>

Maatilojen neuvonta: <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/maatilojen-neuvonta/>

Vesistökuunnostajan karttapalvelu:

<https://syke.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=513a13e3fb324bbc9c9e8be616909b26>

Ruokavirasto, aktiiviviljelijän määritelmä: . <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/tuet-uudistuvat/maatalous/mika-muuttuu-peltotuissa/tuensaajan-pitaa-olla-aktiiviviljelijä/>

Verottajan alkavan yrittäjän ohjeistus: <https://vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/uusi-yritys/yrityksen-perustajan-muistilista/>

Yritystulkki, oppaat, laskurit ja sopimuspohjat yrittäjien vapaasti käytettäviksi:

<https://yritystulkki.fi/fi/alue/proagria/>

Maatalouskalenteri: <https://www.proagria.fi/ajankohtaista/maatalouskalenteri-2025-on-nyt-tilattavissa>

Työtehoseura, toteutuneet tuntihinnat. Päivitetään 2 vuoden välein, tässä 2022 hinnat:

<https://www.tts.fi/wp-content/uploads/2023/10/Konetyon-kustannukset-ja-tilastolliset-urakointihinnat-2022.pdf>